

Mobbefiasko koster

Reidar Ommundsen

Stadig færre skoler vil ta i bruk mobbeprogrammer. Å bagatilisere mobbing kan koste dyrt – ikke bare for de som blir mobbet, men også for de som mobber. Overskriften er hentet fra Dagsavisen 27. august i år. Der fremgår det at stadig færre skoler vil ta i bruk mobbeprogrammene. Dette gjelder både Zero og Dan Olweus sitt program. Årsakene sies å være mange. Selv om disse programmene har vist dokumentert virkning, forteller oppslaget at enkelte skoler begrunner den reduserte interessen med at implementeringen krever for mye tid, lærerressurser og penger. Det nevnes også at programmene for å forebygge mobbing oppfattes som for smale. Skolene ønsker en bredere innfallsvinkel med større fokus på hele læringsmiljøet, da dette forhåpentligvis både vil forebygge mobbing og være en viktig forutsetning for læring. Forskningsnytt skal ikke blande seg inn i denne debatten, som for øvrig ikke kan avgjøres ved skrivebordene, men kun med systematisk utprøving og empiribelagt evaluering. Vi skal nøye oss med å vise til en signert artikkel i Dagbladet 6. september i år som påpeker at årets elevundersøkelse tyder på at mellom 30 000 og 40 000 elever mobbes hver uke. Artikkelforfatter Trude Ringheim sier at det er «farlig sløvt» å bagatellisere mobbing.

Er oppmerksomheten omkring mobbing på nedtur? Ifølge Dagsavisen 8. september innrømmer barneombud Reidar Hjermandt at mobbing står et stykke nede på listen over ting ombudet jobber med. Kan grunnen til den urovekkende utbredelsen av mobbing og nedprioriteringen av dette uvesenet skyldes at man ikke i tilstrekkelig grad innser at mobbing er maktmisbruk som kan ha alvorlige konsekvenser? For faktum er at bagatellisering av mobbing er en mobbefiasko som koster – ikke bare for dem som blir ofre, men også for dem som mobber. Det er i alle fall konklusjonen på en ny undersøkelse foretatt i Finland og publisert i det internasjonale tidsskriftet *Pediatrics*. Blant forfatterne finner vi også den norske psykologen John A. Rønning ved universitetet i Tromsø.

Resultatene bygger på en av de meget få undersøkelsene som har en prospektiv design. Den omfatter 2540 gutter trukket tilfeldig fra en populasjon på ca. 60 000 finske gutter født i 1981. I 1989, da guttene var åtte år, ble det innhentet omfattende informasjon fra foreldrene, lærerne og barna selv. Foreldre og lærere besvarte en Rutter-skala som ga informasjon om det enkelte barns grad av atferdsvansker, hyperaktivitet og emosjonelle problemer. Foreldrene rapporterte i tillegg også om barnet hadde behov for profesjonell hjelp på grunn av atferds- eller emosjonelle problemer. Barna på sin side besvarte spørsmål om egen mobbing: Hvor ofte mobbet de andre barn? Det var tre svaralternativer: «Jeg mobber andre barn nesten hver dag»; «Jeg mobber noen ganger»; «Jeg mobber vanligvis aldri». De ble også spurt om hvor ofte de selv ble mobbet. Også her var det tre svaralternativer, tilsvarende de som er nevnt over. På grunnlag av informasjonen om grad av egen mobbing og grad av selv å ha blitt utsatt for mobbing kunne guttene grupperes i fire kategorier: Den største gruppen besto av dem som sjelden eller aldri mobbet eller ble mobbet. Den andre gruppen besto av dem som ofte mobbet selv (uten selv å bli mobbet). Gruppe tre var de som ofte ble mobbet (uten selv å mobbe). Til sist var det gruppen som ofte mobbet og ble mobbet.

Spørsmålet som bidraget i *Pediatrics* søker svar på, er om det er noen sammenheng mellom erfaring med å mobbe eller bli mobbet som åtteåring og senere psykisk helse. Denne undersøkelsen er den første som søker svaret helt inn i ung voksenalder, og som forfatterne skriver: Hvis mobbing har langtidseffekter, er dette viktig i en folkehelsesammenheng.

Informasjon om psykisk helse og andre problemer ble innsamlet når guttene ble innkalt til sesjon. Da var de mellom 18 og 23 år. Etter omfattende statistiske analyser der man bl.a. kontrollerte for tidlige psykiske og atferdsmessige problemer, kunne forskerne konkludere med at ikke bare det å ha blitt mobbet, men også selv å ha vært en som mobbet som åtteåring, er en i folkehelseperspektiv viktig markør for psykiske problemer 10 til 15 år senere.

Av dem som var klassifisert som «både mobber og mobbeoffer» som åtte-åring, fant man at hele 30 prosent hadde psykiske problemer som unge voksne. Av dem som (bare) var offer for mobbing, hadde 16,6 prosent psykiske problemer. Av dem som hadde mobbet som åtteåring (uten selv å ha blitt mobbet), hadde 17,6 prosent psykiske problemer. Til sammenligning var det bare 8,8 prosent av barna som verken hadde mobbet eller var blitt mobbet, som hadde tilsvarende problemer senere.

I en annen rapport som bygger på det samme materialet, så forskerne på sammenhengen mellom mobbeerfaring (inndelt i de samme kategoriene som tidligere nevnt) og registrert kriminalitet i alderen 16 til 20 år. Her fant man at de to gruppene, mobbere og de som både mobbet og selv hadde blitt mobbet, sto for hele 30 prosent av registrert ungdomskriminalitet i 4-årsperioden 1998–2001.

Forfatterne av de to rapportene konkluderer derfor med at det er all mulig grunn til ikke å bagatellisere mobbing, men tvert imot å øke innsatsen for å forbebygge. I den forbindelse mener de at skolehelsetjenesten må komme sterkere inn i skolen og bli en integrert del av dette arbeidet.